

Szemle

sorban. Az intézmény „jóságának” a megítélésében nem feltétlenül a hetedikes matematika-tudásszint az egyedül mérvadó. Lehet, hogy az intézmény elmarad az országos átlagtól, ám humán területeken kiemelkedő eredményt ér el, vagy éppen olyan körzetben működik, ahol a hátrányos helyzetű gyerekek aránya többszöröse az országos átlagnak. Amennyiben az intézmény tudta csökkenteni a hátrányos helyzetűek lemaradását, igenis jól működött, annak ellenére, hogy elmaradt az országos átlagtól. Éppen a fentiek miatt szükséges, hogy minden intézmény határozza meg azokat a mérőszámokat – ezek között nyugodtan helyt kaphatnak gazdasági jellegű mérőszámok is, hiszen a gazdálkodás hatékonysága is egy szegmense az intézmény működésének –, amelyekhez mérni kívánja magát s ezeket folyamatosan figyelje. Természetes, hogy a figyelésnek csak akkor van értelme, ha a szükséges beavatkozások is megtörténnek.

Egy intézményi minőségirányítási rendszer kiépítésének főbb lépései az alábbiakban foglalhatók össze:

– Állapotfelmérés – kik az intézmény érdekelt felei, mi a véleményük az intéz-

ményről, melyek az intézmény folyamatai, mennyire szabályozottak jelenleg.

– Rendszertervezés – az intézményi folyamatok szabályozási mélységének eldöntése, a szabályozási struktúra kialakítása.

– Gondolkodás – már tudjuk, hogy mit és milyen mélységben akarunk szabályozni, de még ki kell találni a hogyant.

– Cselekvés – a kitalált szabályzások bevezetése a mindennapi gyakorlatba.

– Ellenőrzés – nézzük meg, hogyan sikerült a bevezetés. Jó-e (betartható-e a gyakorlatban, segít-e elérni azt a célt, amiért szabályoztunk) a kitalált szabályozás. Szükséges-e a sikeres alkalmazáshoz többlettámogatás, rendelkezésre áll-e minden szükséges eszköz, módszer, erőforrás.

– Beavatkozás – a hibák kijavítása, a bevezetés feltételhiányainak pótlása, a betarthatatlan szabályozások módosítása.

– Képzés – a teljes kialakítási folyamaton végigvonuló tevékenység. Célja, hogy mindenki értse, hogy mit és miért kell csinálnia.

Tunkli Gábor

Ösztönző formák

A tudás társadalmához, az információs társadalom elvárásaihoz való alkalmazkodás napjainkban kemény modernizációs kihívást jelent valamennyi ország oktatásügye számára, amelyhez hazánk esetében az Európai Unióhoz való csatlakozás alkalmazkodási kényszerei és kötelezettségei is társulnak.

A rendszerváltás óta a magyar oktatásügy minden szegmensében (az oktatásirányítástól, a finanszírozástól a tartalmi szabályozásáig) jelentős változások történtek, melyeknek eredményeképpen oktatási rendszerünk nagyjában-egészében euro-konformmá vált. Így lehetőség nyílt arra, hogy az egymást követő kormányok egy-egy kiemelkedően fontos probléma megoldására fejlesztési stratégiákat dolgozzanak ki (meghatározó szellemi és

anyagi erőt mozgósítsanak) – ezek egyike szekciónk témája, a minőségbiztosítás.

A minőségbiztosítás kiemelt fejlesztési célként való deklarálása először az 1996 decemberében nyilvánosságra hozott „A magyar közoktatás távlati fejlesztésének stratégiája” című MKM-anyagban jelent meg, de meghatározó elemmé „A jövő választása” című FIDESZ művelődési programban vált. Az Oktatási Minisztérium 1999 nyarán hirdette meg minőségpolitikáját, amely – Magyarországnak az EU teljes jogú tagjává válásáig – a magyar munkaerő versenyképességének megteremtését tűzte ki célul. Ez részben feltétele is csatlakozásunknak, mivel a minőségbiztosítást az unió az egyes tagországok felelősségi körébe utalja – ami azt jelenti, hogy az oktatás minőségéért az

egyes tagállamok garanciát kell hogy vállaljanak.

Jelenleg azonban senki nem tudja megmondani, milyen voltaképpen a magyar közoktatás. A magyar oktatási rendszer hatékonyságáról, teljesítőképességéről az oktatásirányításnak is rendkívül hézagosak az információi – kevés a rendszerszintű mérés, még mindig várat magára a decentralizált oktatási rendszert legalább leírni képes statisztikai adatgyűjtés országos bevezetése –, ugyanakkor az iskola-rendszer szinte minden szintjéről folyamatosan érkeznek jelzések minőségproblémákról. Az expanzió egyre idősebb korosztályokat érint, mert belső motivációból (érdeklődésből, jól felfogott érdekből), illetve egzisztenciális kényszerből a 18-20 évesek 70-80 százaléka szerez második szakmát, szakmunkások középiskoláiban érettségit, illetve tanul tovább felfelsőfokon és a felsőoktatásban. A szelekció örvendetes csökkenése, az eltömegesedés azonban önmagában is színvonalesést eredményezhet.

Erős oktatáspolitikai szándék érzékelhető ugyanakkor arra, hogy az oktatásirányítás az értékelés – ellenőrzés – minőségbiztosítás egységes rendszerré történő szervezésével az oktatási rendszer állapotát felmérje, kidolgozza azokat az eljárásokat, ösztönzési formákat, amelyek segítségével a közoktatási rendszer minden szintjén és intézményében fókuszba kerülhet a minőség. Látni kell azonban, hogy a decentralizált oktatási rendszerekben az oktatásirányításnak csak korlátozott lehetőségei vannak a központi szándékok szerinti változások bevezetésére. A piac-konform kormányzati viselkedés jellemzői:

– Megteremteni a törvényi kereteket a fejlesztendő terület szükséges és elégséges szabályozásához.

– Létrehozni az adott cél megvalósítását irányító, szervező, ellenőrző szervezetet, vagy egy meglévő intézményt, esetleg annak egy részlegét alkalmassá tenni a feladatok ellátására.

– Jó marketingmunkával növelni a modernizációs cél ösztársadalmi és szakmai elfogadottságát.

– Pump priming (1) fejlesztési stratégiát alkalmazni – azaz időszakosan komoly erőforrást rendelni egy nem (vagy elégtelenül) működő területre:

a) pályázatok kiírására a – minimális innovációs kínálat megteremtéséhez – szükséges kutatási-fejlesztési feladatok megoldására,

b) a pénznek a fogyasztóhoz való eljuttatásával a kereslet élénkítésére.

– A minőség biztosítása – a fogyasztók által közpénzen megvásárolható szolgáltatások (tanfolyam, állapotfelmérés, betanítás, kiadványok stb.) minőségének garantálása.

– Az új rendszer működésének monitorozása (beválás vizsgálatok, költség-hason elemzések).

Jegyzet

(1) Prime the pump: közgazdaságból átvett kifejezés. Eredeti jelentése: pénzt tenni egy inaktív vállalkozásba, gazdasági területre, hogy ösztönözzék annak növekedését. Az oktatásügyben innovációkat generáló és támogató fejlesztési stratégia.

Vágó Irén

A minőségfejlesztés az oktatási rendszer fejlődésének katalizátora

Más rendszerekben (iparban, szolgáltatásokban) már bebizonyosodott, hogy a minőségfejlesztés módszereinek elterjedése hatékonyan hozzájárulhat egy-egy szektor vagy szervezet

teljesítményének fokozásához, hatékonyságának növeléséhez, gördülékeny, rugalmas működési mechanizmusok kialakításához. Kérdés azonban, mindebből mit és hogyan hasznosíthatunk az oktatás